

Excelleren met VAL junior

Han Grosfeld en Heidi Visser

VAL junior maakt een kwaliteitsslag in het onderwijs aan hoogbegaafden mogelijk.

VAL junior is een innovatieve didactiek die past bij het leren van nu. Maar VAL junior heeft ook een excellent versie die geheel toegesneden is op de (hoog)begaafde kinderen. Deze versie, die wij VAL junior excellent noemen, is inhoudelijk en qua didactiek volledig afgestemd op het leren door (hoog)begaafden. Maar dat niet alleen: VAL junior excellent is ook een uitstekend instrument voor een efficiënte organisatie van hoogbegaafdheidsonderwijs. De kwaliteit en de frequentie kunnen omhoog, de kosten kunnen omlaag!

VAL junior®

Daarnaast biedt VAL junior excellent mogelijkheden om het onderwijs anders te organiseren. Zo maakt VAL junior een kwaliteitsslag in het onderwijs aan hoogbegaafden mogelijk.

Recente onderwijsontwikkelingen in het hoogbegaafdheidsonderwijs

Passend Onderwijs komt eraan. Dit betekent: een passend aanbod voor alle leerlingen, aansluitend op hun onderwijsbehoeften. Ook voor hoogbegaafde kinderen. Tevens moet het passen binnen de mogelijkheden van de school, de groep, de leerkracht en de ouders. Een hele taak!

Het ministerie stimuleert daarnaast excellentie steeds meer. Er worden gelden vrijgemaakt om scholen en besturen te ondersteunen in hun beleidsvorming op dit gebied.

We zien een aantal goede ontwikkelingen:

- De vorming van plusklassen (in de school of particulier), waarin hoogbegaafde kinderen één of twee dagdelen per week heen gaan en met elkaar aan de slag gaan. De meerwaarde zit in het contact met ontwikkelingsgelijken.
- Sinds 2007 bestaan er ook Leonardoscholen waarin dit contact óók bestaat maar dan gedurende de hele week. Deze leerlingen krijgen de kans hun talenten - in de breedste zin van het woord - te ontwikkelen.

De effecten van de diverse initiatieven en onderwijsaanpassingen (verrijking in de groep, plusklassen, Leonardoscholen) blijken positief (Hoogeveen, van Hell, Mooij & Verhoeven, 2004). We moeten echter steeds bekijken wat voor een bepaalde leerling in een bepaalde situatie het meest optimaal is. Vroege signalering, het bieden van een breed aanbod door geschoolde leerkrachten, een doorgaande lijn, aandacht voor het leerproces en specifiek voor onderpresteerders en een goede afstemming met de thuissituatie blijken de succesfactoren te zijn voor een evenwichtige ontwikkeling.

Over de didactiek van VAL junior hebben wij in eerdere nummers van Redax gepubliceerd (april 2010 en januari 2011). VAL junior is daarin beschreven als een didactiek die het leren anders maakt, waarin autonomie bij kinderen wordt gelegd, waarin zinvol gebruik wordt gemaakt van ICT, sociale media en een virtueel platform en waarmee kinderen gemotiveerd en met plezier aan de slag gaan. Meerdere scholen hebben hier inmiddels kennis mee gemaakt en zijn er enthousiast over. VAL junior positioneert zich als *didactiek*, de elektronische leeromgeving (ELO) staat daar ten dienste van. Hiermee onderscheidt VAL junior zich van andere ELO's. In de excellent versie is deze didactiek omarmd, maar ook aangepast aan de onderwijsbehoeften van (hoog)begaafden.

Het komt nogal eens voor dat het beleid met betrekking tot excellentie binnen scholen niet voldoende functioneert. Hiervoor bestaan allerlei redenen. Toch blijft het van belang als team naar je beleid te kijken, samen te dubben over wat je wel en niet wilt of kunt bieden. Een succesvolle plusklas opzetten bijvoorbeeld moet doordacht gebeuren en schoolbreed besproken worden. Er moet verband zijn tussen wat in de plusklas gebeurt en wat in de klas van de thuishoofschool. Zo voorkom je bijvoorbeeld dat leerlingen, na een verrijkende, leerzame, inspirerende en enthousiasmerende ochtend in de plusklas, terug in de klas alles moeten inhalen wat de dag daarvoor aan bod is geweest. Wat hebben zij nu eigenlijk gemist? Welk doel bereik je daarmee? Bevordering van de werkhouding? Het voorkomen van hiaten? Dat wordt allemaal niet bereikt. Wat bereik je wel? Een gedemotiveerde leerling die niet begrijpt waarom dit allemaal moet. Hij beheerste die stof immers al en heeft er geen moeite mee!

Hoe leren hoogbegaafde kinderen?

Binnen elke groep zijn er leerlingen die beduidend meer talenten hebben. Deze kinderen hebben meer verrijking nodig. Zij laten dit blijken door er soms specifiek om te vragen, laten dit blijken uit hun gedrag of het komt tot uiting in de thuissituatie. U wilt aan deze onderwijsvraag natuurlijk voldoen, maar hoe? Wat zijn de onderwijsbehoeften van hoogbegaafde kinderen, wat maakt deze kinderen anders? Hoogbegaafde leerlingen zijn **ALTIJD** snel van begrip. Zij zien verbanden in de leerstof die andere leerlingen niet zien en zijn erg vindingrijk. Ze komen met ongebruikelijke, oorspronkelijke oplossingen. Dit zijn indicaties voor een hoge intelligentie in combinatie met het creatief denkvermogen. Daarnaast tonen deze kinderen doorzettingsvermogen en gedrevenheid bij taken die een beroep doen op hun interesses.

Hoogbegaafde leerlingen zijn **ALTIJD** snel van begrip.

Ondanks dat veel hoogbegaafde leerlingen als sociaal zwak worden omschreven, zijn ze dit niet! Hun reacties zijn anders, zij doorzien sociale relaties en hebben oog voor de ander. Het zijn juist vaak emotioneel gevoelige kinderen!

Tevens vallen zij op door hun sterke eigen wil en een duidelijk rechtvaardigheidsgevoel. Juist deze combinatie maakt dat het voor hun omgeving moeilijk is hierop in te spelen. Wat zij nodig hebben is herkenning en erkenning en een open blik van de leerkracht. Als je jezelf inleeft in hun rol en in hun situatie, merk je dat je je focus verlegt waardoor je inzicht in deze kinderen en hun kijk op de wereld verandert.

De manier waarop zij zich ontwikkelen, waarop hun talenten tot uiting komen is divers. Zowel persoonlijkheids- als omgevingsfactoren beïnvloeden dit. Betts en Neihart (1988) hebben al aangegeven dat zij binnen hun praktijk meerdere profielen tegenkwamen. Zij onderscheiden er zes, namelijk de succesvolle leerling, de uitdagende leerling, de onderduikende leerling, de drop-out, de dubbelgelabelde leerling (leerling met gedrags-/leerproblemen) en de zelfstandige leerling. Dit geeft aan dat het soms lastig is om goed te signaleren. Het geeft ook aan hoe sterk juist bij deze leerlingen een transparante houding van zowel de school c.q. leerkracht als de ouders nodig is om te zorgen voor een evenwichtige ontwikkeling. Als leerkracht heb je een theoretisch kader nodig en kennis van deze profielen, van de belangrijkste gedragsindicatoren en van de kindkenmerken.

Hoogbegaafde leerlingen hebben allen een leerhonger die soms bijna niet te stillen valt. Ze hebben beduidend meer verrijking, verdieping en verbreding nodig om tot leren te komen. Toch is en blijft het leren leren van essentieel belang. Deze leerlingen hebben een verrijkend aanbod nodig om zich te kunnen blijven ontwikkelen op alle gebieden.

De didactiek in VAL junior Excellent

De basisdidactiek van VAL junior is van zichzelf al goed geschikt voor het hoogbegaafde kind, vanwege de autonomie die bij de leerling ligt en hem eigenaar maakt van het eigen leerproces. Daarnaast onderscheidt de didactiek van de excellent versie zich op een aantal punten. In VAL junior Excellent heb je als leerkracht/moderator goed zicht op het leren, zowel inhoudelijk als procesmatig.

- Hoogbegaafde leerlingen hebben een voorkeur voor top-down leren: met het einddoel in zicht het traject uitstippelen om dat doel te bereiken. Binnen VAL junior Excellent wordt gestart met het einddoel. Het einddoel wordt weergegeven middels een inspirerend, motiverend filmpje. De leeropdrachten ondersteunen de kinderen om tot dit einddoel te komen. Kinderen hebben echter zelf de keuze welke leeropdrachten ze uitvoeren en op welke manier dat wordt gedaan. De weg naar dit einddoel bepalen ze dus vanuit hun eigen creativiteit en leerstijl.
- De hoogbegaafde leerlingen krijgen (gecompact) enkele startopdrachten om binnen de VLC (het digitale platform) te kunnen opereren. Ze leren elkaar tips en feedback te geven, inzicht te krijgen in hun leerproces door zelf doelen te stellen en uitdagende opdrachten al samenwerkend te leren en uit te voeren.
- Bij de uitdagende opdrachten gebruiken zij de steun van andere leerlingen en van de moderator. Dit draagt bij aan het sociale aspect en de sociale context waarin wordt geopereerd. Er zijn specifiek voor hen doelen geformuleerd rond het leren leren, het kunnen samenwerken e.d.
- De modules van VAL junior Excellent werken vanuit het concept van meervoudige intelligentie. Er is een diversiteit aan werkvormen waaruit leerlingen hun keuze mogen maken (matchen) en waarmee ze hun talenten kunnen verbreden (stretchen). Daarna stellen ze hun eindproduct ten toon en wellicht wordt het als topwerk gekozen in de etalage (vieren).

Veel scholen bieden in compacte vorm de leerstof uit de reguliere methoden aan proberen met verrijksstof aan deze leerbehoefte tegemoet te komen. De aan te bieden inhoud moet ook anders dan anders zijn en juist op metacognitieve vaardigheden een beroep doen. De leerlingen van nu leren sowieso anders. Sociale media zijn voor hen niet meer weg te denken. Onderzoek laat zien dat tijdens schooltijd amper sociale media worden gebruikt, tegelijk zien we hier echter vóór en na schooltijd en tussendoor grote pieken in! Het ligt voor de hand het leren van nu, met inzet van sociale media, samen te voegen met de specifieke onderwijsbehoeften van hoogbegaafde kinderen. En dit is precies wat gebeurt in VAL junior Excellent. Val junior Excellent biedt verrijking met opdrachten die anders dan anders zijn, divers en uitdagend. Dit alles vanuit een duidelijke didactiek en met oog voor het metacognitieve leerproces.

De organisatie van het hoogbegaafdheidsonderwijs met VAL junior Excellent

Als we geconfronteerd worden met hoogbegaafdheidsonderwijs, zien we in de meeste gevallen plusklassen. Leerlingen gaan hier een dagdeel in de week naartoe en genieten onderwijs met gelijkgestemden. Maar daarna gaan ze weer terug naar de eigen school, komen weer in de eigen groep terecht. Verband ontbreekt vaak tussen wat in zo'n plusklas gebeurt en in de rest van de week in de eigen school. VAL junior kan het "plusklas-onderwijs" sterk verbeteren!

Intensivering

Het leren met VAL junior vindt voor 2/3 virtueel plaats en voor 1/3 fysiek in de groep. Aangezien die virtuele tijd net zo effectief is als de fysieke tijd, is het dus mogelijk het hoogbegaafdheidsonderwijs met een factor 3 te intensiveren. Hiervoor is het nodig dat dit onderwijs wordt 'doorgetrokken' naar de eigen school en groep. Dit gebeurt in de 'virtuele' plusklas, die 'anytime anywhere' door de leerling betreden kan worden. De leerlingen zijn in de thuishoofschool dus óók aan het werk in de plusklas.

Sociale verbondenheid in de eigen groep

De groepsleerkracht kijkt mee over de schouder van de hoogbegaafde leerling, is betrokken bij zijn leerproces en kan er in de groep aan refereren. Zo ontstaat er verband tussen de activiteiten van de hoogbegaafde leerling en de activiteiten in de reguliere groep. Voor de groepsleerkracht is het daarvoor nodig op de hoogte te zijn van de werkwijze van VAL junior excellent.

Besparingen

Val Junior maakt het mogelijk het onderwijs anders, efficiënter te organiseren. Leerlingen gaan in de virtuele plusklas met elkaar aan de slag en doen dit vanuit de eigen klas of school. Hoogbegaafdheid-onderwijs vindt dus voor een belangrijk deel plaats op de eigen school, wat een besparing oplevert omdat de leerkracht van de plusklas minder ingezet hoeft te worden. Tevens is er sprake van een besparing in de reiskosten.

Méér kinderen in de plusklas

De school kan er ook voor kiezen de capaciteit van de plusklas te vergroten in plaats van te besparen. De leerling hoeft de 'fysieke' plusklas hoeft in combinatie met VAL junior excellent minder vaak te bezoeken. Dus kan ervoor gekozen worden méér leerlingen gebruik te laten maken van de plusklas.

Kortom, het onderwijs aan hoogbegaafden wordt efficiënter, effectiever, sociaal handiger én meer in samenhang aangeboden.

Tot slot

Uiteraard achten wij kwaliteit van groot belang. Dit betekent dat er interne audits plaatsvinden en dat steeds wenselijke vernieuwingen worden doorgevoerd. Specifiek voor VAL junior Excellent wordt er gewerkt met een Raad voor Inspiratie. Leden van deze Raad stellen zich op als "critical friend" en samen inspireren we elkaar om goed onderwijs te bieden aan hoogbegaafde leerlingen. Dat is uiteindelijk waar het allemaal om draait: Een leerling die leert leren, die zich op sociaal en emotioneel gebied kan ontwikkelen, die uitgedaagd wordt om zijn talenten te ontplooiën. Zo werken wij met VAL junior aan onze doelstelling: het creëren van excellente leerlingen in een excellente onderwijsomgeving.

Han Grosfeld en **Heidi Visser** zijn senior consultant bij Innofun BV. Innofun BV is onderdeel van de Edux Groep.

Literatuur

- www.valjunior.nl
- www.hoogbegaafdheid.slo.nl
- **Onderwijsaanpassingen voor hoogbegaafde leerlingen, meta-analyses en overzicht van internationaal onderzoek** / L. Hoogeveen, J. van Hell, T. Mooij, L. Verhoeven, 2004
- **Als je kind (g)een Einstein is** / T. Kieboom, 2009
- **Handboek Hoogbegaafdheid** / red. E. van Gerven, 2009
- **Betekenisvol en leerlinggestuurd leren met Val Junior** / Han Grosfeld en Karlijn Brouwers. In: Redax Magazine, maart 2010
- **Val junior draagt bij aan onderwijs op maat** / Han Grosfeld. In: Redax Magazine, januari 2011